

Kommenttipuheenvuoro: Omaishoitajan asema ja oikeudet palveluiden heikentyessä

Elias Vartio, oikeudellinen
asiantuntija (OTM, VTM),
Omaishoitajaliitto

Omaishoitajan ja asiakkaan oikeudet

- Vähintään 2 kokonaisen kalenterikuukauden irtisanomisaika, ellei purkuperustetta ole. Heikommat ehdot lainvastaisia ja pätemättömiä.
- Omaishoitajan kuulemisvelvoitetta ei ole omaishoidon sopimuksen irtisanomisessa, ellei sopimuksessa muutoin määrätty.
- Asiakkaalla oikeus tietää vaihtoehtoista ymmärrettävällä tavalla (Asiakaslaki 5 §, Sosiaalihuoltolaki 31 §, 36 §) & oikeus tulla kuulluksi keskeinen periaate.

- Onko palveluntarve muuttunut? Esimerkiksi vammaispalvelulaissa siirtymäsäännökset voimassa vuoden 2027 loppuun: Muutoksia vain asiakkaan pyynnöstä tai palvelutarpeen sitä edellyttäessä.
- Jos erimielisyyttä: Hyvinvointialueen tulisi kyetä perustella miksi palvelutarve on muuttunut sillä tavoin että uusi päätös on tarpeen; uusi laki yksinään ei riitä perusteeksi. (VPL, siirtymäsäännökset 42 §)
- Luottamuksensuoja aikaisempien päätösten pätevyyteen huomioitava.

Omaishoitajan asema

- Myös uusi sopimus edellyttää omaishoitajan suostumusta. Hyvinvointialue ei voi yksipuolisesti säilyttää omaishoitajan tehtäväksi yhä useampia asioita.
- Tärkeää huomioida ja muistaa myös omaishoitajan oma hyvinvointi, vapaus ja jaksaminen – omaa aikaa tulee olla myös.

- Pyytämällä selvitystä eri vaihtoehtoista toteuttaa hoitoa, voi omaishoitaja mahdollisesti vahvistaa omaa neuvotteluasemaansa, koska muut järjestämistavat kuin omaishoito ovat hyvinvointialueelle yleensä kalliimpia.
- VPL: Omaishoito ensisijaista henkilökohtaiseen apuun nähden, mutta omaishoito edellyttää edelleenkin omaishoitajan suostumusta. Tietyissä tilanteissa myös läheinen voi toimia henkilökohtaisena avustajana erityisestä syystä.

Oikeusturvasta

- Onko itseoikaisu mahdollinen? Keskustele, neuvottele ja perustele
  - Jos ei menesty, oikaisupyyntö ja valitus päätöksen ohjeiden mukaisesti.
  - Menestyvä valitus voi pitää aiemmat (paremmat) päätökset voimassa.

Toissijaisia keinoja mm:

- Muistutus menettely – esim. potilas- ja sosiaaliasiavastaavan avulla
- Eduskunnan oikeusasiamies
- Lupa- ja valvontavirasto
- Hallintoriita (jos riita omaishoidon sopimuksesta ja sen toteutuksesta)
- Uusi hakemus, jota voidaan perustella uusien tarpeiden tai tiedon valossa.

Itsemäärämisoikeudesta ja puolesta asionnista

- Lähtökohtana itsemäärämisoikeus ja asiakkaan kuuleminen

9 § Itsemäärämisoikeus erityistilanteissa (asiakaslaki)

- Jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, **on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.**

Puolesta asioinnista (jatkuu)

Puolesta-asioinnin vaihtoehdot:

- Valtakirja tai edunvalvontavaltuutus
- Käräjäoikeuden määrää edunvalvonta viimesijainen keino (Holhoustoimilaki)
- Toimivaltuuden laajuus riippuu valtakirjan/käräjäoikeuden päätöksen sisällöstä
- Mahdollista että henkilö ei kykene hoitamaan asioitaan, mutta omaa riittävää ymmärrystä voidakseen antaa valtakirjan tai tehdä edunvalvontavaltakirjan.

Lähde: <https://dvv.fi/edunvalvonta-ja-toisen-asioiden-hoitaminen>

Käsittelyajat

Holhustoimen lupa-asiat

- 1,5–3 kuukautta

Edunvalvojan määrääminen

Osa asioista ratkaistaan käräjäoikeudessa sen jälkeen, kun olemme käsitelleet ne. Alla on kerrottu käsittelyaika Digi- ja väestötietovirastossa. Jos asia etenee käräjäoikeudelle, käsittelyaika pitenee käräjäoikeuden käsittelyajan verran.

- Hakemus edunvalvojan määräämiseksi: 4–5 kuukautta.
Kun henkilö hakee itselleen edunvalvojaa, asia ratkaistaan yleensä meillä Digi- ja väestötietovirastossa.
- Ilmoitus edunvalvonnan tarpeessa olevasta henkilöstä: 4–5 kuukautta + käräjäoikeuden käsittelyaika.
Kun saamme ilmoituksen ja pidämme edunvalvontaa tarpeellisena, teemme asiasta hakemuksen käräjäoikeuteen.
- Muut edunvalvojan määräämisen asiat: 4–5 kuukautta + mahdollinen käräjäoikeuden käsittelyaika.

Holhustoimen vuositilit

- 5–7 kuukautta
- Vuoden 2024 vuositilien tarkastus on osaltamme vielä kesken. Älä siis huolestu, vaikka et olisi saanut tarkastettua tiliä vielä takaisin – saat sen heti, kun olemme tarkastaneet sen. Pahoittelemme viivästystä.

Huomioithan, että vuoden 2025 vuositili pitää tehdä ajallaan eli viimeistään 31.3.2026, vaikka et olisi vielä saanut takaisin aiemman vuoden tarkastettua tiliä. Voit toimittaa vuositilin ja sen liitteet helpoiten [Edunvalvonnan asiointipalvelussa](#) .

Edunvalvontavaltuutuksen vahvistaminen

- 3–4 kuukautta

Vinkkejä tukeen ja neuvontaan:

Tukiliiton lakineuvonta: neuvontapalvelu puhelimesta

Voit myös soittaa Tukiliiton lakineuvontaan vammaispalveluiden asiantuntijalle tai juristille. Puhelinajat ovat usein ruuhkaisia, jolloin kannattaa yrittää soittaa myöhemmin uudestaan tai ottaa meihin yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen lakineuvonta@tukiliitto.fi. Eniten ruuhkaa puhelinpalvelussa on yleensä puhelinaikojen alkupuolella.

Huom! Kun soitat lakineuvontaan:

- Pohdi etukäteen, mitä tarkempaa lakitietoa tarvitset asiasta.
- Kerro tiiviisti asiasi tarvittavine taustatietoineen ja esitä kysymyksesi.
- Huomaathan, että **yhteen neuvontapuheluun voidaan käyttää aikaa enintään puoli tuntia**.

Yhteinen lakineuvontapuhelinnumeromme on 040 177 3 771. **Lakineuvonnan puhelinajat ovat maanantaisin klo 10-14 ja ke-to klo 12-15.**

DVV.fi: Edunvalvonnasta ja puolesta asioinnista:

Verkkosivujemme ohjeisiin on koottu vastauksia yleisimpiin kysymyksiin. Jos et löydä tarvitsemaasi tietoa, saat neuvontaa asiantuntijoiltamme puhelimitse ja chatissa.

Puhelinpalvelu

Neuvonnan puhelinnumero suomeksi 0295 536 256 ja ruotsiksi 0295 536 305.

Palveluajat: ma–pe 9–15. Saamme puhelujaja eniten aamupäivisin ja alkuviikosta.

Puhelu ja jonotus maksavat soittajan oman operaattorin sopimuksen mukaisen paikallisverkko- ja matkapuhelinmaksun verran.

Chat

Chat-palvelumme on käytössä näillä sivuilla arkisin kello 9–15.

Omaishoitajaliiton Omaishoidon neuvonta

Maksuton neuvonta p. 0800
390 229. Avoinna ti-to kello
9.00–12.00.

[Neuvontapalvelut](#)

Liity jäseneksi!

Saat:

- Lähellä-lehden, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa
- omaishoitajakortin ja Palveluoppaan
- jäsenyhdistyksen mahdolliset omat edut
- Omaishoitajaliiton yhteistyökumppaneiden myöntämät jäsenedut.

Yrityksesi tai sinä voitte myös liittyä kannatusjäseneksi!

- olet mukana tukemassa yhdistysten tärkeää työtä omaishoitajien hyväksi
- halutessasi yrityksesi saa näkyvyyttä jäsenyhdistyksen kautta
- saat myös jäsenenä Lähellä-lehden.

Omaishoitajaliitto